

УДК 33

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.202.37-42>

Грабарь Є.О.

Херсонський державний аграрно-економічний університет

Hrabar Yevhenii

Kherson State Agrarian and Economic University

<https://orcid.org/0009-0009-1714-694X>

ПОДАТКОВА СИСТЕМА У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ: ФУНКЦІЇ, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті досліджено роль податкової системи як інструменту фінансової політики держави. Проаналізовано основні та додаткові функції оподаткування. Висвітлено зарубіжний досвід повоєнного відродження та відновлення після кризових явищ у країнах Європи, Японії, Кореї, Сінгапуру та Китаю. Визначено можливість імплементації міжнародного досвіду при формуванні податкової політики України для залучення інвестицій та ефективного використання міжнародної допомоги.

Проаналізовано успішні історичні приклади відновлення економік країн Європи (План Маршалла), Японії, Кореї та Китаю, де податкові важелі, зокрема спеціальні економічні зони (СЕЗ) та пільгові режими, відіграли вирішальну роль у стимулюванні розвитку.

Розглянуто Національну стратегію доходів України до 2030 року (НСД) як основний документ, що визначає вектор реформ. Обґрунтовано доцільність створення спеціальних податкових режимів для деокупованих та найбільш постраждалих територій.

Ключові слова: податкова система, повоєнне відновлення, Національна стратегія доходів, спеціальні економічні зони, сільське господарство, деокуповані території.

TAX SYSTEM IN POST-WAR RECOVERY: FUNCTIONS, INTERNATIONAL EXPERIENCE, AND PROSPECTS FOR UKRAINE

The article examines the role of the tax system as a key instrument of state fiscal policy in the modern world, especially in the context of post-war recovery. It analyzes the main and additional functions of taxation, emphasizing the strengthening of the regulatory role during the reconstruction period. The foreign experience of post-war revival and recovery from crises in Europe, Japan, Korea, Singapore, and China is highlighted, particularly the use of tax incentive levers. The article substantiates the possibilities of implementing international experience into Ukraine's tax policy to attract investment and ensure the effective use of international aid.

The article substantiates the crucial role of the tax system as a foundation for economic stability and an instrument of Ukraine's post-war recovery. It is emphasized that in the conditions of national reconstruction, the regulatory and stimulating functions of taxation become paramount, alongside the fiscal function. The purpose of the research is to analyze the functions of the tax system, to generalize the relevant international experience of post-war economic growth, and to develop proposals for its implementation in Ukraine to promote investment attraction and the revitalization of economic activity.

Successful historical examples of economic recovery in European countries (the Marshall Plan), Japan, Korea, and China are analyzed, where tax levers, particularly special economic zones (SEZs) and preferential regimes, played a decisive role in stimulating development.

The National Revenue Strategy of Ukraine until 2030 (NRS) is examined as the main document defining the vector of reforms. The study finds that the Strategy contains progressive measures, particularly regarding the reform of tax benefits in consideration of the global minimum tax (BEPS), the introduction of cost-based incentives, and the taxation of windfall profits, which aligns with global practice. The expediency of creating specific tax regimes for de-occupied and most affected territories is substantiated.

It is concluded that the NRS requires further refinement in terms of creating detailed incentive mechanisms for recovery zones and clearly earmarking funds from the taxation of windfall profits to finance infrastructure reconstruction and support key sectors, particularly the agricultural sector. Further research is recommended to focus on modeling effective tax instruments for the affected regions to minimize corruption risks and ensure sustainable economic growth.

Keywords: tax system, post-war recovery, National Revenue Strategy, special economic zones, agriculture, deoccupied territories.

JEL classification: H 21, H 56, H 87.

Постановка проблеми. У сучасному світі податкова система є одним з основних елементів економіки будь-якої країни, виконуючи роль "фундаменту", на якому тримається економічна стабільність. Фіскальна політика, що реалізується державою за допомогою податкової системи, слугує широким спектром інструментів прямого та непрямого впливу на поточну життєдіяльність та потенційні шляхи розвитку як окремих територій та галузей, так і економіки в цілому. За допомогою податкової системи відбувається наповнення публічних фондів, місцевих та державних бюджетів, розподіл доходів, регулювання виробництва та споживання, стимулювання економіки, а також контроль за фінансово-господарською діяльністю економічних суб'єктів. Зважаючи на вищесказане, особливої актуальності в період повоєнного відновлення набуває реформування та адаптація податкової системи до вимог сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці як закордонні так і вітчизняні активно досліджують проблематику повоєнного відновлення. Так, Воньо Т. акцентує увагу на тому, що для основних західних індустріальних країн швидкість і різноманітність економічного зростання в 1950-х і 1960-х роках здебільшого можна пояснити повоєнною реконструкцією, завершення якої ознаменувало кінець Золотого століття. Однак автор зазначає, що у більш периферійних країнах ОЕСР швидко надолуження відставання з кінця 1950-х років було значною мірою спричинене структурною модернізацією [11]. Гуттал Ш. [9].

Проблематика податкової системи та її ролі у розвитку економіки, особливо у контексті відновлення після кризових явищ, є предметом численних наукових досліджень.

Буряк А.В. аналізує функції податків та їх роль у розвитку економіки, наголошує на важливості фіскальної, регулюючої та контрольної функцій [2]. Міжнародний досвід економічного відновлення, зокрема після Другої світової війни (План Маршалла), висвітлюється в аналітичних звітах Українського центру європейської політики. Бородіна О.А. та Ляшенко В.І. досліджують податкову реформу як імператив повоєнного відновлення України, пропонуючи нові податкові моделі [1]. Чжан В. аналізує досвід спеціальних економічних зон у Китаї як інструмент економічного зростання [8]. Ці дослідження формують важливу базу для розуміння потенціалу податкової системи у процесах відбудови.

Незважаючи на значний науковий доробок у сфері оподаткування та економічного розвитку, питання адаптації податкової системи України до унікальних викликів повоєнного часу залишається недостатньо дослідженим. Хоча міжнародний досвід економічного відновлення після конфліктів пропонує цінні ідеї, пряма застосовність та оптимальні стратегії впровадження для конкретного економічного та політичного контексту України потребують подальшого поглибленого вивчення. Існуючі дослідження можуть недостатньою мірою враховувати нюанси балансування між нагальними потребами в отриманні доходів та довгостроковими стимулами для зростання, залученням іноземних

інвестицій в умовах високого рівня ризику та інтеграцією міжнародних передових практик, одночасно враховуючи внутрішні політичні та соціальні реалії. Це зумовлює необхідність глибшого аналізу конкретних функцій оподаткування та цілеспрямованого вивчення міжнародних кейсів для визначення прийнятних та ефективних варіантів реформування податкової системи України на етапі її післявоєнної відбудови.

Метою статті є аналіз функцій оподаткування, узагальнення міжнародного досвіду повоєнного економічного відновлення та обґрунтування можливостей його використання для реформування податкової системи України з метою сприяння економічному зростанню та залученню інвестицій у післявоєнний період.

Виклад основних результатів дослідження. Досліджуючи питання впливу податкової системи, необхідно детальніше розглянути базисні поняття, а саме функції даної системи в економіці країни. Функції податків, що визначають їх сутність, є похідними від функцій фінансів і виконують ті самі завдання, але у вузьких межах. Виходячи із цього, функції податків доцільно згрупувати у два блоки: основні (фіскальна, регулююча, контрольна) та додаткові (розподільча, стимулююча (дестимулююча), накопичувальна) [2]. Особливо важливе це питання для країн, які потребують відновлення від значних потрясінь, таких як економічні кризи та воєнні конфлікти, адже питання непрямого впливу з метою стимулювання, пожвавлення економічної активності суб'єктів господарювання з метою подальшого економічного зростання та набирання обертів "двигуна" економіки виходить на перший план. Зарубіжний досвід повоєнного відновлення, а також відновлення після масштабних кризових явищ може послугувати Україні в якості прикладу при формуванні напрямків та стратегій економічного розвитку у післявоєнний період.

У світовій історії присутні декілька прикладів успішного відновлення країн після нищівних воєнних конфліктів, серед них можна виділити досвід країн Європи (План Маршалла, націоналізація-модернізація-приватизація Франції та Великобританії), Японії ("План Доджа"), Кореї та Сінгапуру ("Азіатські Економічні Тигри"), а також Китаю (спеціальні економічні зони після "Великого стрибка") [1, 5, 8]. Ці приклади демонструють важливість міжнародної допомоги, а також ефективного використання податкових важелів стимулювання, включаючи податкові гавані та преференційні режими. Відповідно до прикладів світового досвіду, важливим аспектом повоєнного відновлення є залучення міжнародної допомоги та інвестицій до країни.

Податкова політика держави може сприяти як одному, так і іншому аспекту. Якщо розглядати міжнародну допомогу, то додаткова контрольна функція податкової системи є невід'ємною складовою ефективного використання допомоги суб'єктам господарювання на всіх рівнях. У випадку залучення інвестицій, створення прозорої, ефективної податкової системи з низьким рівнем податкового навантаження є привабливим фактором для міжнародного капіталу, залучення якого сприятиме оздоровленню економіки, подальшому

підвищенню інвестиційної привабливості, зокрема і для внутрішніх суб'єктів господарювання. Окремо слід виділити досвід, пов'язаний зі створенням податкових преференцій, гаваней, спеціальних економічних зон (СЕЗ) [5]. Дана стратегія неодноразово з успіхом застосовувалася для повоєнного відновлення, адже вона сприяє пом'якшенню податкового тиску, залученню внутрішніх та зовнішніх інвестицій. У ситуації, яка склалася в Україні, цікавим варіантом є створення СЕЗ зі зниженою податковою ставкою та спрощеною системою обліку на деокупованих територіях.

Іншим варіантом є створення спеціальної системи оподаткування на додачу до вже існуючих загальної та спрощеної систем оподаткування, в якій би була знижена відсоткова ставка. Дану систему можна запроваджувати для суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у стратегічних галузях економіки, такі як сільське господарство, ІТ та інші. Також дія такої системи може бути обмежена географічно – територіальним знаходженням суб'єкта (у випадку СЕЗ) чи обмежена в часі (з подальшим переходом на загальну систему). Вищенаведені пропозиції є м'яким варіантом, який не передбачає структурних змін в існуючій системі оподаткування, але є й інший погляд. Бородіною О. А. та Ляшенко В. І. запропоновано створення нової податкової моделі «10-10-10», яка передбачає податки у межах: 10% податок на прибуток, 10% — ПДФО та 10% — ПДВ та скасування воєнного збору [1]. Така модель може створити основи для офшорного ведення бізнесу в Україні та призвести до притоку інвестицій, перетворення України на інноваційний офшор, податкову гавань. Водночас, враховуючи умови часу, можливим є повне скасування всіх пільг, посилення відповідальності за порушення податкового законодавства й такі речі, як, наприклад, доступ податкової до інформації про банківські рахунки для запобігання ухиленню від сплати податків.

Натепер економіка України перебуває у вкрай складному стані, що є прямим наслідком повномасштабної збройної агресії, що розпочалася на початку 2022 року. Військові дії спричинили значні руйнування цивільної та критичної інфраструктури, а також промислових підприємств. Масштабних руйнувань зазнала інфраструктура агробізнесу та значна частка посівних площ вилучена з обороту. Це нівелювало позитивні фінансові тенденції, що спостерігалися у передвоєнні роки: значно зріс дефіцит бюджету та державний борг, а країна була змушена різко збільшити витрати на оборону.

З метою забезпечення швидкого післявоєнного відновлення, стабільного економічного зростання та продовження європейської інтеграції Уряд України ініціював розробку "Національної стратегії доходів України до 2030 року" (НСД). Цей стратегічний документ був схвалений Кабінетом Міністрів України наприкінці 2023 року. Його розробляли Міністерство фінансів України у співпраці з іншими профільними відомствами, представниками бізнесу, а також за результатами консультацій з міжнародними партнерами з розвитку, включаючи МВФ, Світовий банк та ОЕСР [7].

НСД є своєрідною дорожньою картою для

реформування податкової та митної систем, а також удосконалення процедур податкового та митного адміністрування. Її мета – забезпечити фінансові потреби країни у середньостроковій перспективі та підтримати економічне зростання шляхом зменшення нерівності та неефективності у політиці та адмініструванні доходів. Ця стратегія пропонує чітке бачення майбутньої системи доходів України, надаючи реформам визначеності та мети. Для успішної реалізації НСД необхідна широка підтримка та політична воля. Вона втілює стратегію фінансування видаткових потреб та забезпечення фінансової стабільності керованим і стійким способом, на противагу довільним та непослідовним реформам [6].

Серед ключових принципів НСД декларується принцип розвитку, що передбачає підтримку відбудови, післявоєнної реконструкції та відновлення економіки України, а також стимулювання розвитку її виробничого та експортного потенціалу. Політика має включати запровадження необхідних інструментів для підтримки інвестицій, враховуючи ті, що використовуються в країнах ЄС [6].

Варто відзначити неоднозначне ставлення бізнес-спільноти до НСД. За даними дослідження Верховної Ради, попри заяви Міністерства фінансів про консультації з бізнесом, низка підприємницьких структур, аналітичних центрів та експертів висловили жорстку критику як самої Стратегії, так і порядку її прийняття. Зазначається, що вона не була повноцінно обговорена зі стейкхолдерами та містить заходи, які можуть негативно вплинути на бізнес-середовище, частку "білого" бізнесу, інвестиційну привабливість України та економіку загалом. Підприємці навіть подали до Кабінету Міністрів України Петицію щодо перегляду НСД після публічних консультацій з бізнес-асоціаціями та громадськістю [7].

Аналіз програми свідчить, що загалом вона спрямована на стабілізацію економіки, створення сприятливого економічного клімату, впорядкування відносин з міжнародними партнерами та гармонізацію законодавчої бази з нормами ЄС. Ці заходи є ключовими для повоєнної ревіталізації економіки країни. Проте, серед численних заходів, запропонованих у НСД, можна виділити окремі, які описують конкретні інструменти та заходи прямого державного впливу, що мають безпосереднє значення для післявоєнного відновлення економіки та можуть бути спрямовані на відбудову деокупованих територій.

До цих заходів можна віднести:

- ефективне використання податкових стимулів для заохочення післявоєнної відбудови та реінвестування капіталу;
- оподаткування непередбачених прибутків.

Податок на прибуток підприємств є важливим джерелом надходжень. У 2022 році надходження від податку на прибуток становили 2,7% ВВП, або близько 10% від загальних податкових надходжень [6]. Наразі в рамках чинної моделі податку на прибуток в Україні діє кілька спеціальних режимів оподаткування, спрямованих на стимулювання секторальних або регіонально

орієнтованих інвестицій. Це моделі "Дія-Сіті", "Індустріальні парки", "Інвест-няня", "Спеціальні умови для підприємств у шахтарських регіонах". НСД підкреслює важливість пільгових режимів для залучення інвестицій та стимулювання економіки, але зазначає необхідність їх реформування у зв'язку з приєднанням України до Двокомпонентного рішення (Two Pillars solution) – глобальних домовленостей понад 130 країн-членів Інклюзивної платформи з BEPS (Base erosion and Profit Shifting - розмивання оподатковуваної бази й виведення прибутку з-під оподаткування).

Серед іншого, Двокомпонентне рішення передбачає впровадження загального підходу, згідно з яким країни повинні визнати прийняття та застосування правил Глобального мінімального податку (ГМП) у розмірі 15%. Як наслідок, після запровадження цих правил на рівні країн-учасниць домовленостей, несплата податку або його сплата за ставкою, нижчою за зазначену мінімальну ставку податку в країні резидентства дочірньої компанії міжнародної групи компаній, даватиме підстави для стягнення додаткового ("доповнюючого до мінімального рівня") податку в країні резидентства материнської компанії такої групи. Відповідно, нівелюється головна перевага такої пільги при прийнятті рішення щодо здійснення чи збереження інвестиції у заснування чи розвиток відповідної дочірньої компанії, незважаючи на значний негативний вплив на податкові надходження до бюджету України. Тобто частина наданих в Україні податкових пільг може бути використана іншими країнами, які застосовують мінімальний податок до низько оподатковуваних прибутків в Україні [6].

НСД пропонує реформувати існуючі спеціальні економічні зони та використовувати як пільги податкові стимули, що базуються на витратах. Вони є тимчасовими, оскільки переносять оподаткування в часі і не конфліктують з правилами ГМП. Такими стимулами є повна амортизація та миттєва повна амортизація (повне врахування вартості капітальних витрат у витратах періоду). Як зазначається у звіті про виконання НСД за 2024 рік, виконання заходів здійснюватиметься в рамках розробки єдиного підходу до застосування податкових стимулів, у тому числі єдиного підходу щодо застосування пільг в оподаткуванні у період з 2025 по 2030 роки [3].

Розглядаючи оподаткування непередбачуваних прибутків, НСД пропонує скористатися досвідом інших країн після глобальних конфліктів та стихійних лих значних масштабів (США, Велика Британія, Німеччина, Японія, Австралія) для залучення податкових надходжень у подоланні кризових явищ. Також розглядається сучасний досвід країн Європи в оподаткуванні надмірних прибутків у сферах виробництва електроенергії (Греція, Угорщина, Румунія) та нафтогазовому секторі (Велика Британія). Враховується і досвід запровадження у 2023 році додаткового оподаткування банківської сфери в Україні.

У контексті НСД обґрунтовано тимчасовий захід, спрямований на оподаткування надлишкової економічної ренти у вигляді перевищення прибутковості над

мінімальною необхідною для інвесторів – де б вона не виникала. Це автоматично гарантує, що платники податків, які не мали можливостей для надприбутків, не сплачуватимуть жодних податків з цього приводу. У рамках програми були вжиті заходи щодо запровадження додаткового оподаткування. Так, у звіті по реалізації НСД за 2024 рік зазначається, що за результатами проведеного аналізу загальна сума додаткових надходжень у 2024 році до державного бюджету податку на прибуток від банків, за рахунок підвищення ставки податку з 18% до 25% та одноразового збільшення ставки до 50%, склала 46,5 млрд гривень. Тому Законом України від 10.10.2024 № 4015 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану» з 01.01.2025 для фінансових установ (крім страхових компаній) встановлена базова (основна) ставка податку на прибуток у розмірі 25% (замість 18%); встановлена за 2024 рік для банків підвищена ставка податку на прибуток у розмірі 50% (замість 25%) [3].

Таким чином, розробка та реалізація НСД позитивно впливає на розвиток та відновлення економіки України. Проте, поряд з позитивними моментами, необхідним є доопрацювання та оптимізація у контексті забезпечення реваіталізації. До перших відноситься розробка та впровадження заходів загальної стабілізації економіки, створення дорожньої карти – напрямку розвитку податкової та митної політики, на яке може орієнтуватися бізнес-середовище, заходи протидії корупції, впорядкування відносин з міжнародними партнерами у відповідних сферах, приділення уваги конкретним заходам, які слід вжити для післявоєнного відновлення, пропозиції конкретних кроків та реформ, зміни існуючих нормативно-правових актів та організаційні заходи, що забезпечують їх втілення[4], чіткі індикатори виконання програми.

До других можна віднести недостатній обсяг консультацій та досліджень щодо можливих ризиків негативного впливу програми на економіку країни. Суттєвим недоліком є те, що в програмі недостатньо приділено уваги деокупованим територіям та територіям, що зазнали значних руйнувань. У розділі, пов'язаному зі спеціальними режимами оподаткування та економічними зонами, зазначаються загальні засади та підходи реформування відповідно до сучасних тенденцій, але не конкретизовано плани щодо створення додаткових зон, які б приваблювали інвестиції та створювали сприятливі умови для розвитку та відновлення територій, що того найбільше потребують. Також, стосовно отримання додаткових доходів бюджету за рахунок оподаткування надприбутків (незважаючи на акцентування уваги на досвіді країн, що використовували такі підходи для подолання кризових явищ на конкретних територіях), не конкретизовано напрями спрямування таких доходів. Направлення таких доходів на відновлення деокупованих територій, створення спеціальних програм відновлення таких територій, що базуватимуться на додаткових доходах, матиме позитивний вплив на сприйняття суспільством таких заходів,

знижить корупційні ризики, пов'язані з застосуванням коштів, та сприятиме використанню цих коштів за призначенням. У цьому зв'язку дуже важливим є врахування проблем відновлення сфери аграрного виробництва на територіях, що зазнали масштабних руйнувань. Так можливим є звільнення від оподаткування коштів, спрямованих малими агровиробниками на інноваційний розвиток [10].

Висновки. У післявоєнному відновленні України податкова система має вирішальне значення не лише як фінансовий інструмент, а й як рушій економічного зростання через свої регулюючі та стимулюючі функції. Міжнародний досвід демонструє ефективність податкових важелів, таких як пільгові режими та СЕЗ, у залученні інвестицій та стимулюванні економічної активності.

"Національна стратегія доходів України до 2030 року" (НСД) є позитивним кроком до стабілізації та європейської інтеграції. Її положення щодо податкових стимулів для відбудови та оподаткування надприбутків відповідають світовим тенденціям та можуть стати джерелом фінансування відновлення. Зокрема, реформування спецрежимів з урахуванням Глобального

мінімального податку та застосування витратних податкових стимулів є важливим для фінансової стабільності. Проте, для максимальної ефективності НСД потребує доопрацювання. Низький рівень взаємодії з бізнес-спільнотою та недостатня увага до деокупованих територій і відновлення критичних для країни сфер економіки, зокрема сільського господарства, обумовлюють необхідність внесення коректив. Також, важливо конкретизувати плани щодо створення спеціальних економічних зон у постраждалих регіонах та чітко визначити напрямки використання коштів від оподаткування надприбутків, наприклад, для цільового відновлення цих територій та підтримки агросектору.

Подальші дослідження доцільно зосередити на розробці деталізованих механізмів податкового стимулювання для деокупованих територій, включаючи моделі спеціальних економічних зон та можливості податкових пільг для малих агровиробників. Також актуальним є аналіз ефективності впроваджених заходів оподаткування надприбутків та розробка прозорих механізмів їх цільового спрямування на відновлення, з урахуванням громадської підтримки та мінімізації корупційних ризиків.

Список використаних джерел:

1. Бородіна О. А., Ляшенко В. І. (2023). Податкова реформа як імператив повоєнного відновлення України. *Економіка та суспільство*. № 54. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-54-3.
2. Буряк А. В. (2017). Функції податків та їх роль у розвитку економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. № 10. С. 45–48.
3. Звіт про стан виконання національної стратегії доходів до 2030 року у 2024 році URL: <https://surli.cc/ziuxtw>
4. Кононенко Л. В., Назарова Г. Б., & Савченко В. М. (2025). Організація обліку та аудиту у контексті використання новітніх цифрових технологій: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління № 18. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-18-09-03>
5. Міжнародний досвід економічного відновлення: уроки для України. Аналітичний звіт. Український центр європейської політики. 2015. С. 13-15.
6. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf
7. Парламентське дослідження щодо впливу Національної стратегії доходів до 2030 року на бізнес, зокрема, малий та середній. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33114.pdf>
8. Чжан В. (2018) Спеціальні економічні зони в Китаї: досвід для України. *Економіка України* № 3. С. 67-75.
9. Guttal, S. The politics of post-war/post-conflict reconstruction. *Development*, 48(3), 73-81. 10.1017/S1361491608002244
10. Savchenko, V., Kononenko, L., & Gai, O. (2023). Taxation of agricultural producers: state, problems and prospects. *Economic Scope*. 2023, (186), 114-118. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/186-20>
11. Vonyó, T. (2008). Post-war reconstruction and the Golden Age of economic growth. *European Review of Economic History*. 2008, 12(2), 221-241. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1361491608002244>

References:

1. Borodina O. A., Liashenko V. I. (2023). Podatkova reforma yak imperativ povoyennogo vidnovlennya Ukrainy [Tax reform as an imperative of post-war recovery of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo - Economy and Society*. 2023. № 54. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-54-3. [in Ukrainian].
2. Buriak A. V. (2017). Funktsiyi podatkiv ta yikh rol u rozvytku ekonomiky [Functions of taxes and their role in economic development]. *Investytsii: praktyka ta dosvid - Practice and Experience*, 10, 45–48. [in Ukrainian].
3. Zvit pro stan vykonannya natsionalnoi stratehii dokhodiv do 2030 roku u 2024 rotsi [Report on the status of implementation of the National Revenue Strategy 2030 in 2024]. Retrieved from: <https://surli.cc/ziuxtw> (data zvernennia 06.06.2025) [in Ukrainian].
4. Kononenko L. V., Nazarova H. B., & Savchenko V. M. (2025). Orhanizatsiya obliku ta audytu u konteksti vykorystannya novitnikh tsyfrovyykh tekhnolohiy: suchasnyy stan, problemy ta perspektyvy [Organization of accounting

and audit in the context of the use of the latest digital technologies: current state, problems and prospects]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia - Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, (18). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-18-09-03> [in Ukrainian].

5. Mizhnarodnyy dosvid ekonomichnoho vidnovlennya: uroky dlya Ukrainy [International experience of economic recovery: lessons for Ukraine. Analytical report.] (2015). Ukrainian Center for European Policy, 13-15. [in Ukrainian].

6. Natsionalna stratehiya dokhodiv do 2030 roku [National Revenue Strategy until 2030]. Retrieved from: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf [in Ukrainian].

7. Parlamentske doslidzhennya shchodo vplyvu Natsionalnoi stratehii dokhodiv do 2030 roku na biznes, zokrema, malyy ta seredniy [Parliamentary study on the impact of the National Revenue Strategy until 2030 on business, in particular, small and medium-sized businesses]. Retrieved from: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33114.pdf> [in Ukrainian].

8. Chzhan V. (2018). [Special economic zones in China: experience for Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy - Economy of Ukraine*, 3, 67-75. [in Ukrainian].

9. Guttal, S. (2005). The politics of post-war/post-conflict reconstruction. *Development*, 48(3), 73-81. 10.1017/S1361491608002244

10. Savchenko, V., Kononenko, L., & Gai, O. (2023). Taxation of agricultural producers: state, problems and prospects. *Economic Scope*, (186), 114-118. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/186-20>

11. Vonyó, T. (2008). Post-war reconstruction and the Golden Age of economic growth. *European Review of Economic History*, 12(2), 221-241. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1361491608002244>